

ARGUMENT

Elena ZAMFIR*

Volumul de față, prin contribuția a 13 cercetători din Institutul de Cercetare a Calității Vieții, apare ca răspuns la îngrijorarea majoră privind extinderea la nivel societal și global a unor tipuri noi de conflicte vizibile în organizarea societății moderne, dar și a vieții de familie. Analiza se concentrează asupra violenței domestice¹, lărgind sfera actelor de violență din mediul strict intrafamiliar. În ultimii ani, statisticile violenței sunt îngrijorătoare prin numărul în creștere al victimelor, dar și a apariției unor forme noi, tot mai agresive și dure, în spațiul nostru comunitar.

Prin complementaritatea lor, studiile din volum oferă o înțelegere a fenomenului violenței domestice în dinamica lui, atât din perspectivă teoretico-explicativă, cât și din cea a intervențiilor instituționale specializate. În mod special, se subliniază rolul

* Elena ZAMFIR, Prof. univ. dr., Cercetător Științific I, Institutul de Cercetare a Calității Vieții din cadrul Academiei Române, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, București, email ezamfir1@gmail.com.

¹ *Violența domestică, într-o primă accepție*, are în vedere un comportament abuziv al unui individ pentru a-și exercita puterea asupra altuia din mediul lui apropiat de viață. Formele de abuz sunt variate: fizică, verbală, psihologică, sexuală, economică, socială, cibernetică etc. Violența domestică se referă la un comportament necontrolat, dezechilibrat, de tip agresiv, sub forme de manifestare din cele mai diverse. Se poate spune că *violența domestică* este un concept cu un sens mai larg decât *cel al violenței familiale*. El are în vedere persoanele din jur abuzate, chiar și din afara mediului familial, care pot fi femeia, copilul, bărbatul. Violența domestică include forme de abuz și în afara familiei, având în vedere și cuplul consensual, pe când violența familială include acele acte care se întâmplă în mediul intrafamiliar pe baza disfuncționalităților lui. Mai larg, abuzurile pot include și situații care, desi non-violente, au efecte distructive pentru cei apropiați, în plan moral, psihologic, comportamental (ex: abuzul de alcool, de droguri, de reclame, de jocuri de noroc, de rețele online, cyber-violența, ca parte a violenței familiale etc.).

politicilor sociale publice în reducerea tipurilor de abuzuri și infracțiuni ca forme ale violenței domestice în recuperarea victimelor și a penalizării agresorilor. Prin finalitatea lor, serviciile publice de suport privind reducerea violenței domestice urmăresc integrarea normală în comunitate, atât a victimelor cât și a agresorilor.

Sunt analizate condițiile contextuale și principalele cauze ale violenței domestice în tranziție, cu deschideri către politici de suport. Studiile se centrează pe tipuri de agresivitate, abuz și violență domestică înregistrate în România ultimilor ani, completate cu trimiteri la situația specifică perioadei de Pandemie COVID-19. Răspunsul dat de politicile publice sectoriale în domeniu, pentru reducerea riscurilor violenței și a recuperării victimelor în această perioadă, nu a fost însă unul rapid, pe măsura pierderilor/distrugerilor umane produse de virusul SARS-CoV-2 și nici pe măsura așteptărilor populației.

Concluziile volumului subliniază că violența domestică rămâne o temă permanentă de interes în planul cercetării, al reflecției teoretice, dar, mai ales, în cel al dezbaterilor publice și al politicilor sociale de suport. În fapt, *procesul de evaluare periodică și monitorizare continuă a violenței domestice este o cerință a unei societăți moderne civilizate.*

În conformitate cu legea (L 217/2003, actualizată în 2022, art. 4) violența domestică în România include următoarele forme:

a) violență verbală - adresarea printr-un limbaj jignitor, brutal, precum utilizarea de insulte, amenințări, cuvinte și expresii degradante sau umilitoare;

b) violență psihologică - impunerea voinței sau a controlului personal, provocarea de stări de tensiune și de suferință psihică în orice mod (șantaj, neglijare, controlul vieții personale, acte de gelozie, constrângerile de orice fel, urmărirea fără drept, efectuarea de apeluri telefonice care, prin frecvență, conținut sau momentul în care sunt emise creează temere);

c) violență fizică - vătămarea corporală ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, înțepare, strangulare, în orice formă și de orice intensitate, inclusiv mascate ca fiind rezultatul unor accidente;

d) violență sexuală - agresiune sexuală, impunere de acte degradante, hărțuire, intimidare, manipulare, brutalitate în vederea întreținerii unor relații sexuale forțate, viol conjugal;

e) violență economică - interzicerea activității profesionale, privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune, refuzul de a susține familia, impunerea de munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv unui membru de familie minor;

f) violență socială - impunerea izolării persoanei de familie, de comunitate și de prieteni, interzicerea frecventării instituției de învățământ sau a locului de muncă, interzicerea/limitarea realizării profesionale, impunerea izolării, inclusiv în locuința comună, privarea de acces în spațiul de locuit, deposedarea de acte de identitate, privare intenționată de acces la informație, precum și alte acțiuni cu efect similar;

g) violență spirituală - subestimarea sau diminuarea importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculizare, interzicerea dreptului de a vorbi în limba maternă, impunerea aderării la credințe și practici spirituale și religioase inacceptabile etc.;

h) violență cibernetică - hărțuire online, mesaje online instigatoare la ură pe bază de gen, urmărire online, amenințări online, publicarea nonconsensuală de informații și conținut grafic intim, accesul ilegal de interceptare a comunicațiilor și datelor private și orice altă formă de utilizare abuzivă a tehnologiei informației și a comunicațiilor cu scopul de a face de rușine, umili, speria, amenința, reduce la tăcere victima.

„În nicio formă și în nicio împrejurare, obiceiul, cultura, religia, tradiția și onoarea nu pot fi considerate drept justificare pentru niciun tip de acte de violență definite în prezenta lege”(art. 4 din L217/2003, actualizată în 2022).

Metodologia cercetării

Pentru identificarea formelor violenței domestice și a politicilor de suport, autorii volumului au folosit ca surse de informații:

- Analiza secundară a datelor incluse în studii, cărți și cercetări existente în România, pe problematica de gen și politici de suport;
- Date statistice ale instituțiilor de profil din România centrate pe violența domestică (ANES, INS, IGPR, MP) și serii de date disponibile online (MP, DGASPC);
- Documente oficiale ale instituțiilor publice (guvern, parlament), ale organizațiilor internaționale, ale partidelor politice, ale organizațiilor nonguvernamentale privind acordurile, convențiile și actele normative din domeniul violenței, rapoarte și reglementări ale Comisiei Europene;
- Analizarea legislației actuale și a proiectelor legislative privind problematica de gen;
- Date statistice internaționale EUROSTAT, UE, centrate pe fenomenul violenței necesare pentru o analiză comparativă;
- O cercetare de teren pilot în mediul urban bucureștean prin aplicarea unui chestionar AUDIT-C, folosind caracteristicile și proprietățile psihometrice care determină cauzele violenței domestice generate de consumul de alcool;
- Analize de conținut ale unor mesaje din mass-media: ziare, emisiuni radio, programe de televiziune și jurnale săptămânale.